

Mottagandet av kvotflyktingar i München

– en kvalitativ studie om hur kvotflyktingarna själva upplevde mottagandet i München

Av: Lina Stöckl

Ht-11

Handledare: Lars B Ohlsson

Abstract

Author: Lina Stöckl

Title: The reception of resettlement refugees in Munich: a qualitative study of how the resettlement refugees experienced the reception in Munich. (Translated title)

Supervisor: Lars B Ohlsson

Assessor: Lars Harrysson

This study was made to see how resettlement refugees from Iraq who came to Germany in 2009 experienced the reception. The study was made with grown-up, mentally and physically healthy refugees from Iraq, who through UNHCR came to Germany. Through interviews information was gathered and the outcome shows advantages and disadvantages in the reception Germany provided. Overall the result shows that the refugees seemed pleased with the reception they had been given, but it also shows the difficulties of not being able to communicate in German, not having an own place to live and the loss of identity and the feeling of not being needed. The study also raises new questions like how to improve and develop the reception for resettlement refugees who will come to Germany in the future and how they can be integrated in to the society in the best way.

The study is made from a refugee's point of view and the reader is given the opportunity to get a glimpse of how refugees experience their first encounter with their new country.

Key words: resettlement refugees, reception, integration, UNHCR.

Innehållsförteckning

1. Inledning/problemformulering	3
2. Syfte	4
3. Frågeställningar	4
4. Tidigare forskning	5
5. Teori	6
6. Etiska överväganden	8
7. Urval/metod	9
7.1 Urval.....	9
7.2 Val av metod	9
7.3 Metodens förtjänster och begränsningar	10
7.4 Metodens tillförlitlighet.....	10
8. Analys	11
8.1 Respondenternas bakgrund	11
8.2 Flykten.....	12
8.3 Mottagandet.....	14
8.4 Integration/segregation.....	16
8.5 Kommunikation.....	18
8.6 Ny identitet?	22
8.7 Boendet.....	24
9. Sammanfattning	26
10. Avslutande diskussion	27
11. Referenslista	30
12. Bilaga	31
12.1 Intervjuguide	31

1. Inledning/problemformulering

De flesta väljer att bo någonstans i närheten av sin födelseort. Att lämna sitt hem för att leva och bo någon annanstans verkar vara mer undantag än regel. Ändå är migration historien om mänskligt liv. Det är historien om befolkningens rörelse på vår jord. Tvingad migration eller flykt är en del av migration och tillhör historien om mänskligheten (Chatty, 2010, s 8).

Flyktingar har funnits i alla tider. Människor som flyr för sina liv på grund av förföljelse av olika skäl. Flykten är ofta oerhört svår. Man tvingas lämna människor man älskar för en framtid som är mycket oviss. Det är inte alltid att man kommer fram till målet. Många olyckor kan ske på vägen och många människoliv går till spillo under flykten. Det är en kamp som ingen människa ska behöva gå igenom och ändå var det 15,4 miljoner människor som år 2010 flydde enligt UNHCR´s hemsida. Det är den högsta siffran på 15 år. (UNHCR, 2011). När räknas man då som flykting? Enligt flyktingkonventionen från 1951 med 1967 års tilläggsprotokoll är man flykting om man på välgrundade skäl är rädd för förföljelse på grund av:

- ras
- nationalitet
- religiös eller politisk uppfattning
- kön
- sexuell läggning eller
- tillhörighet till viss samhällsgrupp

(Migrationsverket, 2011).

Av dessa flyktingar finns det en grupp som man benämner kvotflyktingar. Det är flyktingar som blivit utvalda av UNHCR på grund av särskilda skäl och som flyttas till ett land som kan erbjuda dem säkerhet. På Save-Me-Kampagne´s hemsida kan man läsa om de 2500 irakiska kvotflyktingar som blev utvalda av UNHCR och som fick komma till Tyskland 2009. Save Me startade 2009 och är ett projekt som drivs av München stad. Av de 2500 irakiska flyktingarna blev 127 flyktingar placerade i München. För att hjälpa dessa flyktingar att komma till rätta startade man ett projekt vars huvuduppgift var att integrera de irakiska flyktingarna. För att uppnå målet fick man hjälp av volontärer. Volontärerna blev tilldelade familjer som de skulle stötta för att underlätta integrationen. I arbetsuppgifterna ingick och

ingår fortfarande information om bl.a. hur man betalar räkningar, hjälp med att lära sig tyska och hjälp med lägenhetssökande.

Irakierna som kom till Tyskland hade tidigare levt som flyktingar i Syrien och Jordanien. De som blivit utvalda var ensamstående kvinnor/mammor, ensamkommande barn, gamla och sjuka flyktingar, traumatiserade flyktingar, tortyroffer och förföljda minoriteter. Enligt Save-Me-Kampagne´s hemsida fick alla flyktingarna ett treårigt uppehållstillstånd i Tyskland, möjlighet att flytta till en egen lägenhet och rätt till att arbeta och lära sig tyska (Save-Me-Kampagne, 2008). Dessa flyktingar är naturligtvis lyckligt lottade som blivit utvalda av UNHCR och fått möjligheten att starta om sina liv i ett nytt land. För att ge flyktingarna en så bra start som möjligt planerades mottagandet av dem noggrant. Nu är det snart tre år sedan de första flyktingarna kom till Tyskland och många av dem har kommit en bra bit på vägen i sina nya liv. Men hur såg det ut för tre år sedan när de anlände? Hur fungerade mottagandet egentligen? Vad kunde man gjort annorlunda och hur kan man förbättra ankomsten samt integrationsmöjligheterna för kommande kvotflyktingar i Tyskland?

2. Syfte

När man talar om kvotflyktingar görs det oftast ur ett myndighetsperspektiv. Man talar om hur de ska bo, vilken sysselsättning de ska ha, hur de ska integreras m.m. Inte lika ofta talar man om hur de mår och hur de själva upplever/upplevde sin ankomst till det ”nya landet”. För att kunna förbättra för kommande kvotflyktingar är det viktigt att belysa de åsikter från kvotflyktingar som redan gått igenom ankomstprocessen. Vad säger och tycker egentligen flyktingarna själva? Syftet med denna uppsats var att ta reda på hur kvotflyktingarna som kom till Tyskland 2009 och numera är bosatta i München, själva upplevde mottagandet.

3. Frågeställningar

Hur upplevde kvotflyktingarna ankomsten/mottagandet i Tyskland? Hur fungerade boendet? Vad var svårt under den första tiden i Tyskland?

4. Tidigare forskning

Jag har sökt efter vetenskapliga artiklar, doktorsavhandlingar samt litteratur som berör ämnet kvotflyktingar. Det finns en hel del tidigare forskning gjord kring detta ämne, dock har jag inte funnit något som handlar om själva mottagandet av kvotflyktingar i Tyskland. Det finns överhuvudtaget väldigt lite tidigare forskning om kvotflyktingar i Tyskland. Därför har jag främst hämtat kunskap från tidigare undersökningar som berör kvotflyktingar allmänt eller undersökningar från andra länder med kvotflyktingar, för att kunna se om det finns ett samband med det jag fått fram i mina intervjuer.

En tidigare studie som jag använt mig av är *More than a "Good Back": Looking for Integration in Refugee Resettlement* (2007). Det är en kvalitativ studie av Nicole Ives, om hur kvotflyktingar från Bosnien och Herzegovina som kom till USA i början på 90-talet upplevde integrationsmöjligheterna. Resultatet i den studien visar fyra huvudområden som flyktingarna själva avgränsat sig till och ansåg vara viktigast för att uppnå en bra integration: kultur vilket innefattar språkbehärskning och religion, anställning och/eller utbildning, socialt stöd och medborgarskap. I denna studie har jag funnit en del likheter med min egen studie och dessa tas upp under analysen.

En annan tidigare studie, gjord 2002 i England och som används som exempel i Waxman & Colic-Peisker bok *"Homeland wanted: Interdisciplinary perspectives on refugee resettlement in the west"*, har jag också använt mig av. Den del jag använt mig av från den tidigare studien berör språk och dess samband med settlement och integration.

Jag använder mig också av en tidigare studie gjord av Marko Valenta (2008). Studien handlar om förstagenerationsinvandrare i Norge och deras sociala integration. Trots en generös vidarebosättning och socialt bistånd från den norska staten delar invandrarna, i denna studie, med sig av erfarenheten av icke-tillhörighet, det kulturella avståndet samt brist på erkännande från huvudfåran. Dessa delar är fortfarande ett dagligt faktum i det sociala livet för många av dem. Studien visar betydelsen av relationer och interaktioner som invandrarna ingått med andra människor och hur det påverkar deras sociala liv.

Studien är intressant och lyfter fram aspekter och resultat som jag finner samband med i min studie.

Vidare har jag använt mig av den tidigare studien *Finding home far away from home: place attachment, place-identity, belonging and resettlement among African-Australians in Hobart*, av Kiros Hiruy (2009). Den handlar om afrikanska flyktingars upplevelser om hur det är att vara flykting och hur det är att komma till ett nytt land, i detta fall Hobart, Australien. 26 flyktingar medverkade i studien genom att delta i fokusgruppdiskussioner och intervjuer. Teman som berörs i denna studie är identitet, tillhörighet, omplacering och platsanknytning.

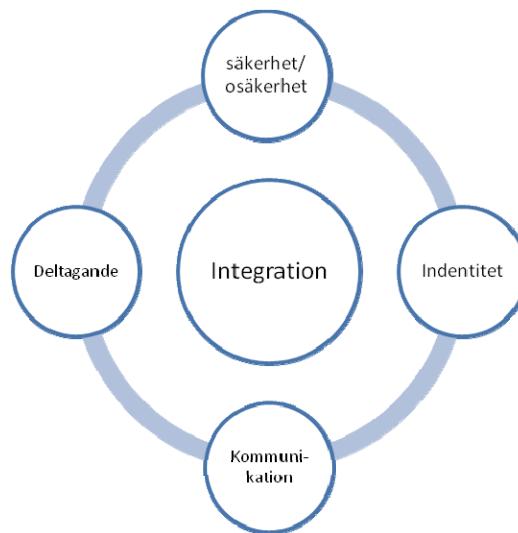
5. Teori

Jag har utgått ifrån brukarperspektivet i min studie och har därför också valt att använda mig av teorier och begrepp som kan användas som ett hjälpmedel/verktyg att tolka och lyfta fram svaren från brukarna.

Min teoretiska utgångspunkt i studien kommer från begrepp hämtade ur sociologiska teorier. Begreppen *säkerhet/osäkerhet*, *integration/segregation*, *deltagande*, *kommunikation* och *identitet* är nyckelorden i min studie. Dessa begrepp utgör grunden för min analys av att förstå hur de irakiska resettlementflyktingarna upplevde mottagandet. Begreppen är hämtade ur Richmonds bok *Global Apartheid* (1994).

I studien använder jag mig också delvis av integrationsteorier. Ludvig Beckman har skrivit boken *Den rimliga integrationen*. I den skriver han framförallt om integration och dess innebörd, men han tar också upp migration och segregation. Beckman menar bl.a. att dagens migration utmanar de demokratiska välfärdsstaternas förmåga att förverkliga ambitionen om lika möjligheter och rättigheter i ett samhälle där befolkningen har olika bakgrund och där det är mer osäkert på vilken grund en gemensam identitet och känsla av tillhörighet kan byggas (Beckman, 2011, s 10). Begreppet integration kan ses som en samlad beteckning för det som anses vara eftersträvansvärt. Samtidigt kritiserar begreppet från många håll. Det anses vara ett svårbegripligt ord som inte har en klar definition. På 1900-talet talade man om, i den svenska integrationspolitiken, att begreppet inte alls kunde definieras då man menade att begreppet hade en lång rad innebörder. Det finns även forskare som menar att integration endast är ett nytt ord för att beskriva en gammal och förlagd tanke (Beckman, 2011, s 13). Trots all kritik mot begreppet har jag valt att ha det som min utgångspunkt i studien. I Sverige men också i

många andra länder är integration ett policybegrepp som används av politiker och tjänstemän på alla nivåer (Beckman, 2001, s 10). Min avsikt med begreppet i studien är att se integration ur brukarnas ögon. De är en del av integrationen och just därför är det intressant att ta del av deras erfarenheter. För att förstå kopplingen mellan integration och de övriga begrepp jag använder mig av i min studie har jag gjort en enkel modell som visas nedan.

Begreppet integration är modellens mittpunkt och också det begrepp jag utgår ifrån i min studie. Runt integration kretsar de andra begreppen som alla hänger samman med varandra. Med det vill jag påvisa att de alla påverkar varandra men att de också tillsammans utgör en del av integrationen. Varje begrepp har en enskild viktig roll men genom att de olika begreppen också samspelar med varandra och påverkar integrationen är det viktigt att se hur de förstärker respektive försvagar integrationen för flyktingarna.

Jag har även använt mig av migrationsteori i min studie, dock måttligt, då nästan alla migrationsteorier berör frivillig migration. Få författare har visat intresse för ofrivillig migration. De anser att det kan finnas en viss regelbundenhet i rörelsen av ekonomiska migranter (frivillig), medan flödet av flyktingar som en följd av politiska kriser eller katastrofer anses vara spontan och oförutsägbar (ofrivillig), (Chatty, 2010, s 11).

6. Etiska överväganden

Då min studie berör flyktingar som redan är ett utsatt folk är det mycket viktigt att tänka över de etiska frågorna. Grundläggande etiska frågor rör frivillighet, integritet, konfidentialitet och anonymitet (Bryman, 2002, s 440). Fyra huvudsakliga frågeställningar diskuteras ofta när man talar om etiska överväganden i forskning. Kan forskningen skada deltagarna? Finns det brist på samtycke från deltagarnas sida? Inkräktar man på privatlivet? Förekommer det någon form av bedrägeri, falska förespeglningar eller undanhållande av viktig information? (Bryman, 2002, s 443). I vetenskapsrådets text finns fyra liknande huvudprinciper/krav.

Informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet

(Vetenskapsrådet, s 6). Deltagarna som jag har valt ut har inte på något sätt skadats fysiskt eller behövt utföra några klandervärda handlingar. Däremot är det ett mycket känsligt ämne som jag har intervjuat personerna om och därför har jag hela tiden haft i åtanke att frågorna inte på något sätt skulle vara ett hinder för deltagarnas utveckling eller ge dem sämre självkänsla. Jag har varit mycket noga med att informera deltagarna om den aktuella forskningsuppgiftens syfte. Det är mycket viktigt att deltagarna får reda på vilka villkor som gäller och att det är helt frivilligt att delta samt att de har rätt att avbryta sin medverkan när som helst (Vetenskapsrådet, s 7). De deltagare som har intervjuats är vuxna människor som inte lider av Posttraumatiskt Stressyndrom (PTSD) eller andra liknande psykiska åkommor. Denna kategori av flyktingar har jag valt att utesluta då risken för att försämra deras tillstånd hade funnits. Vad gäller intervjupersonernas samtycke har bara de som ville och gett sitt godkännande intervjuats. Det ska framgå klart och tydligt att deltagarna i studien själva bestämmer hur länge intervjun ska pågå samt på vilka villkor de deltar (Vetenskapsrådet, s 10).

Jag har noga förklarat varför undersökningen görs och vad den ska användas till så att inte någon av deltagarna känner sig osäker på vad syftet egentligen är. Frågorna som jag har ställt till deltagarna har naturligtvis inneburit att de har varit tvungna att släppa in mig i deras privatliv. För att inte någon av deltagarna skulle känna det som en inkräkning i deras privatliv har många frågor handlat om praktiska saker vad gäller mottagandet. Jag ville också veta hur de känslomässigt kände och upplevde mottagandet och därför fick deltagarna möjligheten att berätta om även detta. Dock tydliggjorde jag att alla deltagares svar kommer att behandlas anonymt och att uppgifterna ej kommer att visas för obehöriga (Vetenskapsrådet, s 12). Jag har varit mycket öppen och ärlig om varför jag gör denna typ av studie och ville på så sätt försöka få deltagarna att vara så delaktiga som möjligt för att ingen

skulle känna att det undgår dem någon information eller att de på något sätt blir lurade. Tydligheten om att de insamlade uppgifterna bara kommer att användas till denna studie samt att svaren inte på något sätt påverkar den enskilde är väldigt viktig (Vetenskapsrådet, s 14).

7. Urval/metod

Valet av metod var tämligen enkelt då min utgångspunkt är ett brukarperspektiv och jag ville göra en djupgående studie som utgår ifrån flyktingarnas upplevelser och känslor. Därför har min studie bestått av kvalitativ forskning.

Bryman skriver i sin bok *Samhällsvetenskapliga metoder* om de viktigaste stegen i en kvalitativ undersökning. Generella frågeställningar är det första steget. Val av relevanta platser och undersökningsspersoner är det andra. Tredje steget är själva insamlingen av data för att sedan i steg fyra kunna tolka den data man samlat in. Det femte och sista steget är själva rapporten om resultatet och slutsatserna. Det finns även ett sjätte steg som ibland klämmer in sig mellan steg fyra och steg fem. Det är specificering av frågeställningarna respektive insamling av ytterligare data. (Bryman, 2002, s 252). För att följa dessa steg och få så hög tillförlitlighet som möjligt av studien har jag gjort ett noga urval av undersökningsspopulationen samt använt mig av den metod som bäst stämmer överrens med syfte och frågeställningar. Nedan förklaras mina val närmare.

7.1 Urval

2500 irakiska kvotflyktingar kom till Tyskland 2009 varav 127 kom till München. Jag har valt att begränsa mitt urval till irakiska kvotflyktingar som kom till Tyskland 2009 och som numera bor i München. I min undersökning har fyra av dessa 127 flyktingar medverkat. Min undersökning baseras på vuxna kvotflyktingar som inte lider av diagnosen PTSD eller någon annan form av psykisk ohälsa.

7.2 Val av metod

Jag har valt att använda mig av kvalitativa intervjuer för min studie. Att intervjua människor ger en möjlighet till att få en inblick i människors upplevelser, erfarenheter, åsikter, drömmar,

attityder och känslor (May, 2001, s 148). Den typ av intervju jag har genomfört är semistrukturerad. Denna metod har jag valt då semistrukturerade intervjuer ger möjlighet till fördjupade svar men också till jämförelse (May, 2001, s 150). Jag ville låta intervjupersonerna förtydliga och utveckla de svar som ges samtidigt som jag ville se om det finns ett samband i de svar som ges av de olika personerna. Denna möjlighet har lett mig till att kunna besvara frågeställningarna samtidigt som jag kunde utföra studien utan att tappa brukarperspektivet.

7.3 Metodens förtjänster och begränsningar

Fördelen med kvalitativa intervjuer är att man får möjligheten att förstå hur människor uppfattar sin sociala värld och hur de handlar i den (May, 2001, s 174). I just semistrukturerade intervjuer har de tillfrågade möjlighet att besvara frågorna i egna termer (May, 2001, s 151). Det är en flexibel metod som ger utrymme för de intervjuade att ta upp teman som de är speciellt intresserade av (Bryman, 2002, s 302).

Det finns dock även begränsningar i kvalitativa intervjuer. Etnometodologer menar att det inte går att göra en direkt koppling mellan en persons redogörelse för en handling och själva handlingen. Forskaren får en redogörelse som säger väldigt lite om den verklighet som ligger ”utanför” intervjun. Det finns risk att en falsk social situation skapas vilken saknar validitet (May, 2001, s 174). Vidare kan det också helt enkelt vara så att man får felaktiga uppgifter. Även om uppgifterna är en äkta återspeglning kan det ändå finnas omständigheter eller händelser som personen i fråga inte var medveten om. För att få en fullständig återspeglning av det man intervjuar om måste man undersöka den kontext som händelsen utspelade sig i, vilket innebär att man måste vara där när det händer. I en intervju som handlar om något som redan skett går man miste om detta (May, 2001, s 175). Annan kritik som också riktats mot kvalitativa intervjuer är att det finns en risk att forskarna utgår ifrån sina egna osystematiska uppfattningar om vad som är viktigt och betydelsefullt (Bryman, 2002, s 269). Det går heller inte att göra generaliseringar av kvalitativa studier då det oftast bara är en väldigt liten del som intervjuas (Bryman, 2002, s 270).

7.4 Metodens tillförlitlighet

Tillförlitlighet i kvalitativ forskning som Bryman ger en förklaring till i sin bok *Samhällsvetenskapliga metoder* är uppdelad i intern och extern validitet samt intern och

extern reliabilitet. Den externa validiteten innebär i vilken utsträckning resultaten kan generaliseras till andra sociala miljöer och situationer (Bryman, 2002, s 258). Då det är en mycket specifik grupp av människor denna studie omfattar och studien utförts i München är validiteten inte så hög. Dock har mottagandet av kvotflyktingar som kom 2009 varit tämligen lika i hela Tyskland varpå man eventuellt skulle kunna se likheter och dra paralleller till flyktingar som kom till andra delar av Tyskland. Den interna validiteten innebär att det ska finnas en god överensstämmelse mellan forskarens observationer och de teoretiska idéer som man utvecklar (Bryman, 2002, s 257). Detta har jag gjort genom att använda mig av mycket litteratur och teorier för att finna de rätta kopplingarna.

Den externa reliabiliteten i kvalitativ forskning är i de flesta fall svår att uppfylla. Det handlar om i vilken utsträckning en undersökning kan upprepas (Bryman, 2002, s 257). Denna studie är möjlig att upprepa men intrycken av mottagandet ändras med tiden samt att svaren bör tolkas på ett liknande sätt som i denna studie. Intern reliabilitet innebär att om det är flera forskare som utför en studie måste man komma överens om hur de ska tolka det de ser och hör (Bryman, 2002, s 257). I detta fall är det bara en som utför studien vilket innebär att det också bara är en som tolkat empirin.

Slutligen skall påpekas att intervjuerna i studien har gjorts på tyska, varav två av dem med arabisktalande tolk. Dessa intervjuer har jag sedan själv översatt till svenska.

8. Analys

8.1 Respondenternas bakgrund

Min studie bygger på fyra intervjuer som jag har gjort med kvotflyktingar. Nedan finns en kort beskrivning av varje respondents bakgrund. Namnen på respondenterna är fingerade. Min första intervju var med en man vid namn Bashir. Han är 32 år och kommer ursprungligen från Basra i Irak, där arbetade han som guldsmed. Bashir tillhör folkslaget Mandäer och han är gift och har ett barn. 2006 flydde han med sin familj till norra Irak för att sedan ta sig över gränsen till Syrien, Damaskus. Efter att ha anmält sig till UNHCR blev familjen kallad till intervju till den tyska ambassaden. I fem månader fick familjen vänta på beskedet om de hade blivit antagna eller ej. Till slut blev de uppringda av personalen på UNHCR som meddelade dem att de skulle flyga till Tyskland fem dagar senare. Den 9/11 – 2009 kom familjen

slutligen till Tyskland. De första två månaderna bodde de i Nürnberg tills dess att de i januari flyttade till München.

Min andra intervju var också med en man. Han kallas för Mohammed och är 47 år.

Ursprungligen kommer han ifrån Bagdad i Irak. Mohammed är gift och har fyra barn, de är alla kristna. I Irak jobbade han som maskintekniker fram till 2006 då han var tvungen att fly. Hans fru och barn hade redan lämnat landet ett år tidigare. Familjen flydde till Syrien. 2006 anmälde de sig till UNHCR. De blev kallade till intervju, fick genomgå läkarundersökningar och fick slutligen i mars 2009 besked om att de skulle få komma till Tyskland. 24/6 – 2009 kom familjen till Friedland. En månad senare flyttade de till München.

Min tredje intervju var med en ung kvinna vid namn Jasmina. Hon är 23 år och bor tillsammans med sina två syskon och sin mamma. Familjen kommer ifrån Babylon som ligger i norra Irak och familjen är muslimer. 2006 flydde de till Damaskus i Syrien. På grund av flykten har Jasmina ”bara” gått tre år i grundskolan. Familjen anmälde sig till UNHCR och efter att de blivit kallade till intervju till tyska ambassaden tog det 6 månader tills de fick beskedet att de skulle få komma till Tyskland. 19/11 – 2009 anlände familjen till Friedland. Samma dag for de vidare till München där de bott sedan dess.

Min fjärde och sista intervju var med Lena. Hon är 34 år och ensamstående mamma till två barn. Innan de flydde till Aleppo, Syrien 2007 jobbade hon som psykolog på en irakisk skola. I Aleppo bodde familjen i två år, därefter åkte de till Damaskus där de stannade en månad. Den 25 januari ringde UNHCR, i februari fick de komma på intervju till tyska ambassaden och sedan fick de vänta fyra månader på beskedet att de skulle få komma till Tyskland. Den muslimska familjen kom till Tyskland, Friedland 24/6 – 2009. I juli flyttade de till Augsburg och i augusti flyttade de vidare till München.

De fyra intervjuerna har jag efterhand kodat genom att använda mig av en teknik som kallas för ”utvecklingsintervjuer”. Detta gör man genom att kronologiskt gå igenom en persons beskrivning av en händelse och upplevelsen av den och på så sätt skapar man sig en bild av det hela (May, 2001, s170).

8.2 Flykten

Varför väljer man att fly? Man kan tro att valet är enkelt när man befinner sig i ett land där det är krig. Men att fly och välja att bli flykting är mycket mer komplext än så. Socialpsykologer

har tagit upp frågan om motivation och hur man kommer fram till beslutet att fly. De har sett ett samband mellan samråd med familjemedlemmar och människor i täta samhällen. I de flesta mikronivåstudier, speciellt de baserade på motivationsteorier, är rationella val följt av en utvärdering av valmöjligheter vägen till beslutet (Chatty, 2010, s 16). Alla de intervjuade har barn eller syskon och på frågan varför de valde att fly har de alla samma svar, på grund av säkerhet för barnen. Lena berättar:

Jag levde i ständig oro för mina barn. Varje dag var jag rädd att det skulle vara sista gången jag såg dem när de gick till skolan. Allt jag ville var att skydda mina barn.

Bashir beskriver sin familjs situation:

Situationen var ohållbar. Vi kände oss inte säkra och inget fungerade som det skulle. Vardagen bestod bara av oro och rädsla. Min fru och jag var väldigt rädda att det skulle hända vårt barn något. För varje dag som gick blev det värre och tillslut stod vi inte ut.

Att komma fram till beslutet att man ska fly kan ha många olika aspekter och historier. Hos de intervjuade är barnen den största anledningen. När människor känner att de och deras familjer löper en allvarlig risk eller att deras livsmedelförsörjning, bostad eller ekonomiska försörjning är hotad, kommer de reaktivt att migrera (Chatty, 2010, s 17).

När beslutet är taget att man tänker fly, dyker många nya beslut upp som måste tas. Hur ska vi gå tillväga? Vart ska vi fly? Vilka ska följa med? Osv.

Trots att alla kvotflyktingarna, jag intervjuade för min studie, fick uppehållstillstånd i Tyskland innan de ens kommit dit, har de alla genomgått en flykt från sitt hemland Irak till Syrien där de upplevt allt vad en flykt kan innebära. Att slutligen få komma till ett land och få chansen att starta om på nytt var allas dröm, men inte alla gånger så lätt att genomföra som det kanske kan tyckas vara. Mohammed berättar:

Vi var så glada över att äntligen få komma till Tyskland, vi trodde inte det var sant. Jag fick nypa mig själv i armen för att förstå att det inte bara var en dröm. Vi var så glada att vi i början inte tänkte på hur vårt nya liv skulle bli. Men både min fru och jag blev kort efter ankomsten

mycket nedstämda och även om oron vi känt i Irak och Syrien nu var borta uppstod en ny sorts oro, nämligen hur vi skulle klara av att starta om våra liv i Tyskland.

Mohammeds utsaga tyder på att det fanns en rädsla och osäkerhet för hur framtiden skulle bli, hur hans familj skulle klara sig. De hade tidigare levt ett liv i Irak där allt och alla hade sin ”plats”. När plötsligt deras vardag bröts upp och de måste börja om på nytt och hitta sig en ny ”plats” i det nya samhället ställdes deras liv på kant och deras mod och styrka sattes på prov. Richmond (1994) skriver att varaktigheten av osäkerhet beror på individens förmåga att återställa rutiner, återupprätta förtroende och åstadkomma förtroende för sig själv och andra.

8.3 Mottagandet

Flyktingarna kommer, som tidigare nämnts, alla från Irak. De flydde alla till Syrien mellan år 2005-2007. Där levde de i flyktingläger under misära förhållanden. De anmälde sig alla till UNHCR och blev så småningom kallade till intervjuer på tyska ambassaden. När beskedet kom att de fick åka till Tyskland startade ett nytt kapitel i dessa människors liv.

Mottagandet av kvotflyktingarna i Tyskland förbereddes väl och under år 2009 kom de första flyktingarna till Friedland, Tyskland. På frågan hur de upplevde själva ankomsten svarar alla relativt lika. De var exalterade, överväldigade, nyfikna och upplevde det som ett mycket varmt välkomnande på flygplatsen. Lena beskriver ankomsten väldigt positivt:

Där var mycket folk som väntade på oss på flygplatsen. Det fanns tolkar som hjälpte oss med språket, ambulanser för de som behövde direktvård och människor som visade oss vart vi skulle gå. Alla verkade väldigt glada över att vi kommit.

Mohammed berättar att flygplanet som tagit dem till Tyskland bara bestod av irakier som alla blivit utvalda an UNHCR. Vidare berättar han:

Folk klappade i händerna och jublade när vi landade i Tyskland. Det var en överklig känsla att äntligen vara där. När vi klev av planet var

där en massa människor som väntade på oss. Till och med borgmästaren var där.

Även minnet av att alla fick blommor vid ankomsten lever kvar hos de intervjuade tre år senare. Men efter ankomsten var upplevelsen av den första tiden i Tyskland delad. Den säkerhet som de först upplevt började sakta sina och istället tilltog en känsla av osäkerhet vid. Mohammed uttrycker det som att ”verkligheten” slog till.

Efter en kort tid slog verkligheten till. Insikten om att det är här vi ska leva resten av våra liv kom som en chock. Allt vi ägt och alla våra vänner och familj som är kvar i Irak kommer vi förmodligen aldrig mer att få se. Hela vår livsstil som vi levt med i alla år, även under tiden i Syrien, bara försvann på en gång.

Ett vardagsliv fyllt med rutiner förutsätter förutsägbarhet och förtroende för andra. Det inger en känsla av säkerhet. När dessa rutiner avbryts eller försvinner kommer känslor som ångslan och ångest fram (Richmond, 1994, s 19). För en del av flyktingarna var det precis detta som hände. De beskriver alla misären de upplevde i Syrien under tiden de bodde i flyktingläger, men de säger också att de hade hunnit skapa sig rutiner och bodde tillsammans med människor som var i liknande situationer. När de så äntligen fick komma till Tyskland beskrivs känslor som överväldigande, glädje och lycka. Men när dessa känslor hade lagt sig och bristen på rutiner visade sig, beskrivs känslor som ångest, ångslan och oro. Vidare menar Richmond (1994) att förtroende och tillit är elementära grunder för att känna sig säkra. I extrema situationer där rutiner kollapsar eller man står inför livshotande situationer kan bristen på förtroende och tillit vara mycket omvälvande och leda till förstening och implosion. Att vara en flykting genererar extrem ontologisk osäkerhet och kan i värsta fall sluta med självmord också (Richmond, 1994, s 19).

Flyktingarna som kom till Tyskland hade alla gått igenom oerhört svåra och tragiska händelser. För de som blev uttagna av UNHCR var naturligtvis glädjen stor, men de var också mentalt svårt nedbrutna och emotionellt utmattade. Att få ett varmt välkomnande i ”sitt” nya hemland är naturligtvis oerhört viktigt i en sådan situation. Välkomnandet resumerar också de intervjuade som mycket bra, men sedan hände något. Då började deras ”nya liv” som Bashir uttryckte det. Ett liv som saknade rutiner och fyllt med osäkerhet. Samme man berättar att han

fick höra att han inte behövde oroa sig mer, hans familj skulle bli väl omhändertagen och snabbt integreras i det tyska samhället.

Jag minns vårt första möte med vår socialsekreterare på Jobbcenter (den tyska motsvarigheten till Sveriges ekonomiska bistånd). Hon var mycket vänlig och log snällt mot oss hela tiden. Det kändes jätteskönt att se henne och hennes leende, hon blev en del av vårt hopp om att vi skulle få en bra framtid i Tyskland. Men hon uttryckte sig mycket komplicerat. Trots att vi hade tolk förstod vi inte allt hon sa, och tolken kunde inte heller förklara innebörden av vissa ord. Men jag vet att hon pratade mycket om integration och att vi skulle integreras och lära oss språket.

Bashirs beskrivning av mötet med socialsekreteraren visar att bemötandet av socialsekreteraren är väldigt viktigt, framförallt första gången då allt är nytt och kan upplevas som skrämmande.

8.4 Integration/segregation

Integration, ett välkänt ord som är mycket aktuellt i dagens samhälle. Inte bara politiker pratar om integration, alla pratar om det. Grannar, släktingar, vänner, i skolan, på arbetsplatsen, överallt pratar man om hur viktigt det är med integration. Men vad är egentligen integration? Få försök har gjorts att definiera begreppet integration. Åsikter om vad det är skiljer sig åt länder emellan, det ändras över tid och beror på vilka intressen, värden och perspektiv människor har. En definition av ordet är att det är ett värdeladdat och normativt begrepp, vilket innebär att det finns ett monokulturellt samhälle med en gemensam uppsättning normer och värderingar, där ”de nya” förväntas anpassa sig till den befintliga kulturen utan ömsesidig anpassning (Waxman & Colic-Peisker, 2005, s 78). Ludvig Beckman däremot menar att uttrycket integration saknar en klar och entydig innebörd, och han är inte ensam om det. Ordet har beskrivits som ”kaotiskt” och i Sverige hävdas det att begreppet är ”konturlöst och svårgripbart”. Även flera forskare menar att integration är en ”tom kategori” som kan fyllas med vilket innehåll som helst (Beckman, 2011, s 12). På frågan om hur flyktingarna upplevde integrationsmöjligheterna svarar Mohammed att han när han kom till Tyskland inte riktigt

visste vad integration innebar. Han kände till ordet men förstod inte innebörden av det. Han berättar:

Vi fick snabbt möjligheten att lära oss det tyska språket och våra barn fick börja skolan meddetsamma. Människorna verkade tro att allt skulle lösa sig så fort vi hade integrerats, men de kan aldrig förstå saknaden i mitt hjärta till mitt hemland. Jag är otroligt glad att vi fick komma till Tyskland och jag uppskattar varje dag, men hela min familj har satts på stor prövning. Trots att jag numera kan förstå och prata tyska hittar jag inget jobb även om jag är utbildad maskintekniker. Hur ska man kunna integreras om man inte får möjligheten att delta i det tyska samhället på riktigt och lära känna tyskar?

Här finns en tydlig länk till Ives studie. En av punkterna som flyktingarna från Bosnien och Herzegovina ansåg vara viktigast för att lyckas med en bra integration var jobb (Ives, 2007, s 57). Genom jobbet har man möjlighet att lära känna människor från det land man bor i, utvecklas i språket samt kanske viktigast av allt: Känna sig behövd och få vara delaktig i något. Istället segregeras flyktingarna. Kritik mot segregation framförs ofta och exempel på kritik är att samhällen med omfattande segregation ofta i slutändan riskerar att brytas ned av motsättningar och konflikter. En annan kritik som ofta lyfts fram är att i ett samhälle som är präglad av åtskillnad kommer inte invånarna att uppleva gemenskap och tillhörighet (Beckman, 2011, s 127). Jasmina beskriver sin familjs situation i det tyska samhället väldigt väl:

Vi är alla glada över att vara i Tyskland. Det känns fortfarande som en dröm. Men ibland vaknar man upp ur drömmen och inser att allt inte är så perfekt som det ska vara i en dröm. Det har inte alltid varit lätt. I början när vi kom hit förstod vi ingenting, vi umgicks bara med andra irakier och kände egentligen inte av att vi var i Tyskland, förutom vädret. Nu är det bättre för att vi bor i en egen lägenhet och vi har lärt oss språket någorlunda. Men fortfarande bor vi i ett område där många andra invandrare bor och har man inget jobb eller går i skolan lär man inte känna några tyskar.

Bidrar man inte med så mycket till samhället får man oftast heller inte så mycket tillbaka. Tyvärr är det så att många ofrivilligt inte bidrar med något. Segregation blir till ett hinder för de fördelar som mångfalden bidrar med (Beckman, 2011, s 132). Ulrika Messing som tidigare varit statsråd i Sverige sa följande: ”Segregationen och utanförskapet kränker inte bara människovärdet. Den skadar också vår demokrati, hämmar tillväxten och missgynnar utvecklingen i vårt samhälle. Att inte ta till vara den stora potential som finns i mångfalden är ett resursslöseri, såväl mänskligt som samhällsekonomiskt.”

Messing menar att det som är rätt och riktigt överrensstämmer med vad som är nyttigt och fördelaktigt. Citatet lyfter fram vikten av att få flyktingar/invandrare att delta i vårt samhälle.

Waxman & Colic-Peisker skriver om begreppet deltagande. De menar att deltagande har mer aktiv konnotation än begreppet integration och därför används det allt mer av icke-statliga organisationer och samhällsgrupper (Waxman & Colic-Peisker, 2005, s 79). Just ordet deltagande dyker under flertalet intervjuer upp. Flyktingarna berättar om vänligheten de upplevde från de flesta tyskar, men de säger alla detsamma, att de inte fick delta på riktigt i samhället. De menar att trots rätt utbildning och mångårig erfarenhet av yrkeslivet fick de aldrig något jobberbjudande och kunde inte, trots att de ville, börja jobba och tjäna egna pengar. Att inte ha ett arbete eller en säker inkomst är något som kan leda till stor osäkerhet. Denna ekonomiska osäkerhet är nära korrelerad med etniska fördommar och diskriminering. Långvarig arbetslöshet eller instabil ekonomi kan resultera i att personer i fråga blir syndabock i etniska minoriteter (Richmond, 1994, s 18). Dock säger tre av fyra att det blir bättre för varje dag som går och det mycket tack vare att deras språkkunskaper blir bättre. Språket leder mig vidare till begreppet kommunikation.

8.5 Kommunikation

För att göra sig begriplig måste kommunikativa handlingar utföras i en ”tal-gemenskap”. Det innebär att man har en delad kultur och symbolisk interaktion enligt lärda regler om hur man betar sig. Språket är kärnan i självidentitet (Richmond, 1994, s 24). Hur är det då när man befinner sig i ett land där det talas ett helt annat språk än det man själv kan och symbolik, kultur och beteende är olikt det man själv är van vid? Tidigare forskning visar att kvotflyktingar anser att det är oerhört viktigt att lära sig det nya språket och att det är

nödvändigt för att kunna skaffa sig en långsiktig god ekonomi samt socialt välmående (Ives, 2007, s 58).

I mina fyra intervjuer fick jag väldigt liknande svar. Arabiska är modersmålet för alla, dock kunde tre stycken lite engelska när de kom till Tyskland (Mohammed, Bashir och Jasmina). Alla uttryckte på något sätt hur svårt det var att inte kunna språket. De som talade engelska menade att det underlättade lite då de kunde göra sig förstådda i affärer, hos läkare, handläggare på jobbcenter m.m. Men de uttryckte också alla hur svårt det var att inte kunna tyska. Inte alla förstår engelska i Tyskland och de kände sig hela tiden beroende av att ha någon med sig som kunde hjälpa dem med språket. Vid intervjun med Lena fick jag använda mig av tolk. Jag frågade Lena, hur hon upplevde och upplever hur det är att inte kunna tala tyska:

Det var mycket svårt och än i dag är det mycket svårt. Jag kan inte jobba eller utbilda mig och varje gång jag får ett brev hemskickat måste jag ha hjälp från någon att läsa det. Jag började en språkkurs ca 5 månader efter att jag kommit till Tyskland, men läraren var iranier och iranier och irakier fungerar inte så bra tillsammans.

Mohammed har genom språkkurser lärt sig väldigt bra tyska och förstår allt och kan också göra sig väl förstådd. Han berättar om sina erfarenheter:

När vi kom till Tyskland kunde jag nästan ingen tyska. Det enda ord jag hade lärt mig var ”danke” (tack). Nu tycker jag själv att jag pratar väldigt bra och jag förstår allt, men mitt största problem är att skriva. Då ser man bristerna i mina grammatikkunskaper. Men trots att jag både pratar och förstår tyska hittar jag inget jobb. Tyvärr kan jag inte så många akademiska ord på tyska och det framställer mig på ett dåligt sätt när jag är på arbetsintervju.

Det står klart att om man inte kan språket i det land man befinner sig i leder det till svårigheter vad gäller kommunikation. Richmond menar att även om man använder sig av tolkar försvinner inte alla svårigheter. Även om språket i sig inte är ett hinder finns det andra problem för en ömsesidig förståelse. Människor är beroende av dem med vilka de vanligtvis pratar med för en uppfattning av ”verkligheten” (Richmond, 1994, s 25). I studien med de

bosniska flyktingarna framkom det att många av dem fick hjälp och stöd från andra bosnier som tidigare kommit till USA. Många av bosnierna fortsatte att leva efter sina egna traditioner. T.ex. att man hjälper familj, släkt, vänner och grannar att komma till rätta såväl ekonomiskt som socialt utan att kräva något tillbaka, men med vetskapen om att de skulle kunna få hjälp i framtiden om situationen skulle ändra sig (Ives, 2007, s 59). Detta stämmer bra överrens med vad mina intervjupersoner berättar. Alla fyra säger att de främst har kontakt med andra irakier då de dels talar samma språk men också känner till varandras kulturer och sätt att vara. Bashir säger:

När vi umgås med andra irakiska familjer kan vi vara oss själva. Det är ingen som ifrågasätter vad vi gör eller vad vi säger. Vi vet hur vi kan vara mot varandra. Dessutom har vi alla gått igenom samma sak. Även om vi inte pratar så mycket om det med andra vet alla om vad vi varit med om. Det finns en viss förståelse mellan människor som upplevt liknande situationer. Dessutom har vi fått mycket hjälp av andra irakier för att komma tillrätta och känna oss hemma i Tyskland.

Jag frågar honom hur han upplever hur det är att tala med tyskar:

Vi har inga direkta vänner som är tyskar, inte för att vi inte vill utan för att det är svårt att få kontakt. De som bor här har alla redan vänner och lever sina liv. De flesta är inte intresserade av att skaffa sig nya vänner. Men vi har tyska grannar som vi pratar med ibland. De är väldigt snälla och vi har velat bjuda in dem på kaffe, men de har tackat nej varje gång. De andra gångerna jag pratar med tyskar är när jag söker jobb eller har myndighetsärenden.

Att vikten av att ha ett socialt nätverk är väldigt stort är inget nytt. Med ett bra socialt nätverk kan man fångas upp innan man faller för djupt. Man får också som invandrare en helt annan chans om man känner tyskar som vet hur samhället fungerar. Även att få kunna prata av sig hos någon är också väldigt viktigt. Men att få tyska vänner verkar inte vara lätt. I språkkurserna som flyktingarna har gått/går finns bara invandrare, ingen av dem har funnit något jobb där de kan lära känna tyskar och när de först kom till München bodde de bara ihop med andra flyktingar. Inte någonstans ges de chansen att lära känna tyskar.

I studien från Mark Valenta berättar en irakier att han inte vet när han ska kontakta sina norska vänner eftersom han inte vet vad som är normalt vad gäller kontakt med vänner i Norge. Han menar att han vet hur han ska bete sig med sina irakiska vänner men blir osäker när det kommer till kontakten med norrmän. Han säger också att hans vänner ofta säger att de ska komma och hälsa på honom men att de sedan aldrig kommer. Det leder naturligtvis till osäkerhet. Inte bara irakiern berättar om sin osäkerhet. Nästan alla i Valentas studie berättar att de inte vet vad som är normalt, hur de ska bete sig och att de inte riktigt vågar vara sig själva (Valenta, 2008, s 60). Detta kan kännas igen i vad Bashir uttrycker. Skillnaden i hur man beter sig med varandra är stor beroende på vart man kommer ifrån. Att ta sedan dit man kommer är inte alltid så enkelt. Framförallt inte om man inte vet eller förstår sig på den. Dessutom är man van vid att göra på ett visst sätt och då är det svårt att plötsligt ändra sig.

Jasmina berättar om hur hon upplever det:

Jag har haft ganska lätt för att hitta vänner. Dels är jag väldigt social men jag är också nyfiken på hur allt fungerar i Tyskland. Men det har nog mycket att göra med att jag fortfarande är ung. Min mamma har t.ex. inte fått några vänner sedan vi kom hit. Det enda sociala i hennes liv är att hon besöker irakiska föreningen, men där träffar hon naturligtvis inga tyskar. Irakiska föreningen är bra på så sätt att de som inte kan språket så bra och inte har så många vänner har chansen att komma ut ibland. Samtidigt tycker jag det är lite farligt för många gör det väldigt enkelt för sig. De har varandra och blir som en liten grupp som inte vill släppa in någon ”obehörig”.

Fientlighet mot andra individer och grupper stärks genom gemensamma referensramar som härrör från personens egen grupp. Detta har att göra med upplevda statusrelationer, maktskillnader och förväntningar baserade på stereotyper (Richmond, 1994, s 25). Som ny i ett land där man varken talar samma språk, har samma kultur, symbolik eller beteende blir naturligtvis kommunikation oerhört svårt. Maktskillnader, statusrelationer och förväntningar stöter man dagligen på som ”ny” i ett land. Då man redan befinner sig i ett utsatt läge väljer många av förståeliga skäl att gå den säkraste vägen, nämligen den man känner till. Att kunna prata med folk som upplevt och varit med om liknande saker som en själv samt att kunna

prata utan språkförobistringar eller andra hinder är naturligtvis oerhört viktigt för någon som befinner sig i en utsatt situation.

Enligt en tidigare studie gjord 2002 visar att ett betydande antal flyktingar i England (65 %) ser England som sitt hem. Detta varierade beroende på vilket ursprungsland de hade, men de som hänvisade till att de levde ett "annorlunda liv" var främst kvinnor som ej talade engelska. Nästan tre fjärdedelar (74 %) av de som talade flytande engelska såg England som sitt hem, jämfört med 57 % som inte talade engelska. Detta stödjer påståendet att språkkunskaper är en viktig bestämningsfaktor för effektivt settlement (Waxman & Colic-Peisker, 2005, s 79). Därför är det otroligt viktigt att nyanlända flyktingar redan i ett tidigt stadie får lära sig språket. Även i Valentas studie framkommer det att språket har en stor betydelse. I studien uttrycker flera av de intervjuade svårigheterna att ha norska vänner på grund av språket. En kvinna säger att hon alltid efter att ha umgåtts med sina norska vänner är helt slut för att hon har fått anstränga sig för att hänga med i samtalet och att hon känner att hon inte kan uttrycka sig ordentligt. Dessutom uttrycker hon en rädsla för att säga eller göra fel saker, hon känner sig inte avslappnad och kan inte vara sig själv (Valenta, 2008, s 106). Det står klart att denna kvinna har svårt att finna sin roll i gruppen. Som ny i ett land måste man börja om på nytt vad gäller allt (ekonomi, sociala kontakter, jobb, utbildning, boende m.m.). Det medför att man förlorar en del av sin gamla identitet som man haft i sitt hemland och man måste söka en ny identitet som fungerar i sitt nya hemland.

8.6 Ny identitet?

Kön, ålder, etnicitet, språk, nationalitet och religion tillhör det som människor grundar sin identitet med. Till dessa kan uppnådda egenskaper, såsom yrke, spela en viktig roll i bildandet av personlighet och självkänsla läggas till. En människa har inte bara en identitet, den har flera. Identiteterna är situationellt bestämda och påverkas av sammanhanget. De är reflexmässigt organiserade och omdefinieras subjektivt över tid (Richmond, 1994, s 20). Flyktingar som kommer till ett nytt land måste på nytt hitta sin identitet i det nya samhället och detta är naturligtvis väldigt omvälvande och skrämmande.

En ontologisk trygg individ har möjlighet att integrera olika aspekter av självidentitet i en enhetlig helhet. Ångestskapande situationer hotar den känsla av helhet och kontinuitet. Det moderna sociala livet tenderar att vara pluralistiskt och segmenterande. Det kan också

förändras snabbt och medföra risker. Detta kan leda till en splittring av en persons identitet. En kosmopolitisk person kan frodas i en situation av etnisk mångfald och snabba sociala förändringar. En mindre säker person kan drabbas av en allvarlig identitetskris. Vem som helst som utsatts för en förödande förlust känner sig hotad (Richmond, 1994, s 21). För en flykting som har förlorat sitt hem, sin trygghet och kanske familj och vänner, befinner sig i en oerhört utsatt situation. I dessa situationer kan en människa reagera på olika sätt. Vissa blir förvirrade eller söker någon att skylla på. Andra kan tvångsmässigt och strängt betona en aspekt av sina erfarenheter och hävda sin identitet genom auktoritära överensstämmelser (Richmond, 1994, s 21). Identitetsfrågan framkommer tydligt i två av mina intervjuer. Jasmina berättar om sin upplevelse:

När vi kom till Tyskland var allting nytt. Det kändes lite som att man fick lära om sig allting som vi redan hade lärt oss i Irak. Jag utvecklades mycket under den första tiden i Tyskland. Klart att det kändes jobbigt ibland men jag hittade ganska snabbt min roll här och jag trivs mycket bättre med den jag är i dag än den jag var i Irak.

Mohammed däremot speglar en annan bild av hur det är att finna en ny identitet:

Min fru hade väldigt svåra problem i början. Hennes föräldrar var och är fortfarande kvar i Syrien och det är det som kretsar kring hennes liv, hur hon ska få hit sina föräldrar. Hon pratar mycket om Irak och Syrien och säger att det var bättre där, att hon mådde bättre. Där kunde man språket, hade vänner och även om det var krig trivdes vi med våra egna liv som vi skapat. Det har blivit lite bättre den senaste tiden, i takt med att hon lärt sig språket, men i början var hon väldigt nedstämd och jag var ibland rädd för vad hon skulle kunna vara kapabel till att göra mot sig själv

I den tidigare studien *Finding home far away from home: place attachment, place-identity, belonging and resettlement among African-Australians in Hobart*, av Kiros Hiruy, tas begreppet flykting upp som en identitet. Han skriver om hur människor står i kö till UNHCR för att få bekräftelsen att de är en "UNHCR mandated refugee". Att de blir kallade för

flyktingar, får papper som bekräftar att de är flyktingar och trots att de flesta i början inte vill tro på det blir tillslut flykting deras identitet (Hiruy, 2009,s 66).

Mohammeds uttalande visar att det inte är så enkelt alla gånger att anpassa sig och hitta sin nya identitet. Hiruy menar också att nya identiteter hela tiden skapas och utvecklas (Hiruy, 2009,s 73).

Ens identitet är en process som är under ständig förändring. Citaten ovan visar hur olika människor hanterar en liknande situation på olika sätt. Vissa har lättare att hitta sin nya roll medan det för andra tar längre tid.

För flyktingarna som fick komma till Tyskland planerades boende, språkkurser och vård för de fysiskt sjuka, men ingen planerade in psykologisk hjälp. Många av flyktingarna som kom till Tyskland bar på tunga ryggsäckar fyllda med rädsla, ovisshet, förluster, men också glädje, förväntningar och motivation. Men vad ska man göra med alla dessa känslor? För en del blev det överväldigande när de väl kommit fram, men det fanns ingen hjälp att få. I München finns ingen utbildad psykolog eller kurator som talar arabiska. Dessa människor beskriver en situation där mottagandet ur ren praktisk synvinkel fungerade relativt bra, men vad gäller den själsliga/psykologiska delen blev de bortglömda och fick lov att klara sig själva.

8.7 Boendet

När flyktingarna precis anlant till Tyskland blev de placerade i olika flyktingförläggningar. De som kom till München direkt bodde alla på samma förläggning. Där bodde de tills de lyckades hitta ett eget boende, vilket skall tilläggas inte är lätt när man inte talar språket, inte har något jobb eller saknar rätt kontakter.

Alla nämner de boendet som den värsta biten. Att inte ha något eget och att inte kunna känna sig som hemma. Mohammed beskriver boendsituationen på följande sätt:

Vi blev placerade i ett hem tillsammans med andra flyktingar. Då vi var tvungna att dela kök och toalett med många andra människor var hygienen mycket dålig, mina barn var ofta sjuka. Dessutom uppstod ofta bråk och häftiga diskussioner mellan alla som bodde på hemmet. Det var naturligtvis ofrånkomligt eftersom det bodde människor från många olika länder med många olika kulturer och religioner.

Bashir berättar om sin familjs situation:

Det var hemskt. I Nürnberg var boendet bättre, även om det inte heller var bra. Där bodde vi i en egen lägenhet som var en av flera i ett stort hus. I München hade vi bara ett litet rum för oss själva. Kök och badrum fick vi dela med många andra flyktingar. I fyra månader bodde vi där och hade vi inte till slut fått en lägenhet genom hjälp av Save Me hade vi hellre flyttat tillbaka till Syrien. Inte förrän vi fick vår lägenhet sa vi att vi hade anlänt och vårt nya liv kunde börja på allvar.

För flyktingarna var känslorna vid ankomsten väldigt blandade. Många var glada över att äntligen ha kommit fram samtidigt som det blev en chock när de insåg var deras nya hem var. Hiruy skriver i sin studie att man i början när man kommer till sitt nya bostadsland är lättad och känner glädje då man har det värsta bakom sig och att man nu kan börja om på nytt. Men dessa känslor bleknar snabbt bort och ger vika för känslor som osäkerhet och förlust. Att hitta ”sin” väg genom den nya främmande kulturen är svårt och allting är nytt. Ofta vid denna tidpunkt, menar Hiruy, börjar folk längta efter att få åka hem igen, trots att de vet att det är omöjligt. Men när till slut insikten, om att de är långt hemifrån och att de är här för att stanna, börjar komma försöker många att skapa en plats för sig och sin familj i det nya hemmet. Engagemanget som uppstår ger en känsla av stabilitet (Hiruy, 2009, s 76). Intervjuerna visar hur viktig boendefrågan var för flyktingarna. Inte förrän de hade fått ett eget boende kände de att de kunde börja om på nytt.

Flyktingförläggningarna som flyktingarna först kom till var tänkt att vara en tillfällig lösning tills de hade skaffat sig något eget. Men det visade sig vara svårare än vad man trodde. Genom att flyktingarna bodde på dessa förläggningar försvårade man känslan för flyktingarna att känna sig hemma. Förläggningen låg även en bra bit utanför München vilket gjorde det svårt för flyktingarna att ta sig in till centrum, dels på grund av kostnaden och dels för att det inte är lätt för en nykommen flykting som inte kan språket att hitta rätt. Eftersom de bodde tillsammans med andra flyktingar reducerades även möjligheten att lära känna tyskar och lära sig det tyska språket.

9. Sammanfattning

Att komma som flykting till ett nytt land är inte lätt. Alla som flytt sitt eget land har fått lämna ett liv bakom sig, ett liv som man, åtminstone som vuxen, har byggt upp under många år. Man talar ett språk som alla förstår, man har jobb/utbildning som ingen ifrågasätter, man har ofta vänner och familj i närheten och kanske en ekonomisk stabil situation. Allt detta bygger upp en trygghet kring det liv man lever. När krig, svält eller förföljelse bryter ut tvingas man att lämna allt det man har byggt upp. I samma stund rasar en bit av ens värld samman och allt det man tidigare tagit för givet försvinner på en gång. Människor söker sig till trygghet, frihet och fred. Priset de får betala är med sina liv. Det kan tyckas självklart att man som flykting ska vara glad och nöjd om man fått uppehållstillstånd i ett land där allt det som efterfrågas finns, men det är inte alltid så lätt att känna dessa känslor. Det visar min studie.

De irakiska flyktingarna som genom UNHCR kom till Tyskland 2009 hade alla gått igenom en lång väntan på att få komma till ett nytt land. När de väl kom till Tyskland väntade en ny chans till ett liv i frihet och fred. Men det visade sig inte vara så enkelt som det låter. Förvisso finns friden och freden i Tyskland. Men en ny kamp om att vinna tillbaka sitt liv börjar samtidigt som det gamla tar slut. Alla jag har intervjuat har uttryckt hur svårt det är att komma till ett land där man inte kan språket, där eget boende inte är en självklarhet och där man känner sig utstött. Allt detta är konsekvenser av att det någonstans i världen är en såpass instabil situation att människor måste fly från sitt land.

När flyktingarna kom till Tyskland blev de bemötta med blommor och mycket folk som väntade på dem. De beskriver mottagandet med varma och positiva känslor och hur stor glädjen var bland alla irakier. Men efter en kort tid hände något, då lade sig de överväldigande känslorna och istället började nu tankar och oro komma om hur framtiden i det nya landet skulle bli. En fas med språkkurser, möten med socialsekreterare, desperat letande av bostad samt att finna sig själv och sin plats i det nya samhället började. Flyktingarna beskriver själva en berg- och dalbana av känslor. För vissa var det enklare att finna sin plats i Tyskland än andra. Men oavsett vad fick de alla kämpa för sig och sin familj på olika sätt.

Det har gått tre år sedan flyktingarna kom till Tyskland. Mycket har hänt sedan dess och många av dem har kommit en bra bit på vägen, men mycket återstår att göra. T.ex. beskriver alla svårigheten med att hitta jobb och att kunna försörja sig själv och sin familj. Att dessa fyra flyktingar som deltagit i studien nu lever ett relativt bra liv med sina familjer jämfört med tidigare finns det ingen tvekan om, men vägen till att få samma förutsättningar och bli likaställd med tyskar är fortfarande lång.

10. Avslutande diskussion

Studien har gett mig en inblick i hur de irakiska flyktingarna som kom till Tyskland 2009 upplevde själva mottagandet och tiden därefter. Det står klart att livet i ett nytt land inte alltid är en dans på röda rosor. Många har stött på problem på vägen för att finna ett nytt liv åt sig själv och sina familjer. Exempel på detta är eget boende, att lära sig språket, hitta jobb eller utbildning, finna nya vänner och skaffa sig ett socialt nätverk. Hur ska man underlätta för dessa flyktingar att komma in i samhället och för att de ska få en ärlig chans såväl på arbetsmarknaden och bostadsmarknaden som i möten med nya människor? Hur ska vi kunna förbättra integrationen för dessa människor som kommer med bara kläderna på sin kropp och måste börja om med sina liv på nytt? Jag tror personligen själv att det har mycket med inställningen hos befolkningen i det land flyktingarna kommer till att göra. Hur ser de på invandrarna och hur fungerar integrationspolitiken i landet. Att hitta ett svar på dessa frågor är väldigt komplext och många saker har ett samband med såväl politik, ekonomi och kultur.

I varje land ser förutsättningarna för kvotflyktingar som kommer annorlunda ut. För Tyskland var det nytt att ta emot flyktingar från UNHCR. De har förvisso tagit emot kvotflyktingar tidigare men det är inget som de gör regelbundet som t.ex. Sverige. Även för Tyskland var det en ny situation och de flyktingar som kom 2009 blev något av en pilotgrupp. Saker som kommit fram i min studie som flyktingarna själva tycker borde förbättras för kommande UNHCR flyktingar är t.ex. boendet. Irakierna uttryckte ett starkt missnöje över den förläggning där de blev placerade i början. Även om denna förläggning bara var tänkt att vara tillfällig fastnade många av flyktingarna där då de inte kunde finna ett eget boende. Genom att isoleras på förläggningen fick de svårare att komma in i samhället och blev än mer stämplade och kategoriserade som flyktingar.

I integrationspolitiken talar man ofta om hur viktigt det är att föra samman invandrare med den inhemska befolkningen. Men hur ska man som ny i ett land skaffa sig inhemska vänner då man inte kommer ut i arbetslivet, segregeras in i stadsdelar där bara invandrare bor och lär sig språket tillsammans med andra invandrare? På Save Me München finns ett mentorsprogram där de flyktingar som vill får möjligheten att lära känna en tysk person/familj. Att hålla kontakten är sedan upp till var och en. Detta anser jag vara en bra möjlighet för de som vill lära känna tyskar och vise versa. Men jag tror också det är viktigt att samhället blir mer öppet och mottaget för invandrare och människor som tillhör en religion, kultur, etnicitet som är en

minoritet i samhället. Man talar också ofta om likställdhet och jämställdhet. Varje människa är lika mycket värd och bör behandlas på samma sätt. Men är det möjligt att genomföra? Som tidigare nämnt i studien finns ingen psykolog eller kurator som talar arabiska och det är ett problem som inte bara gäller arabisktalande människor, även i många andra språk saknas denna hjälp. Hur ska då de flyktingar som kommer och är traumatiserade kunna få hjälp och hur ska man kunna ta hand om dem på ett sätt som likställer dem med tyskar?

Mycket finns att göra vad gäller integrationen för kvotflyktingarna i Tyskland. Som tidigare nämnts påverkas utvecklingen av integrationen av politik och ekonomi. Jag vill ändå lyfta fram en del konkreta förslag som framkommit under intervjuerna på hur man kan förbättra mottagandet för kommande kvotflyktingar i München. Det är oerhört viktigt att få kvotflyktingarna att känna sig välkomna och att så snabbt som möjligt ge dem chansen att starta upp sina liv på nytt. För att kunna göra detta krävs stabilitet, trygghet och engagemang. För många människor är trygghet detsamma som att vara hemma. Detta uttrycker även intervjupersonerna. Därför är det viktigt att boendet fungerar väl för de nykommande kvotflyktingarna. Att inte alla får tillgång till en egen lägenhet direkt är förståeligt, men en bättre uppbackning vad gäller hjälp att hitta bostad vore ett förslag på hur man kan hjälpa kvotflyktingarna att snabbare komma till rätta. Med trygghet som grund kan också sakta en stabilitet växa fram. Detta är naturligtvis något som sker över tid men med ett bra boende och sysselsättning är förutsättningarna bra. Det leder mig vidare till sysselsättning. I intervjuerna framkommer det att alla har svårigheter med att finna ett jobb. Trots utbildning och yrkeserfarenhet från hemlandet är det ingen av dem som lyckats hitta ett jobb. Genom att sysselsätta människor ger det dem en tillfredsställelse och en mening. För många har arbete alltid varit en självklarhet och när de nu befinner sig i en situation där de inte kan få något jobb ifrågasätts hela ens existens. Sysselsättning skapar engagemang och engagemang leder människan in på nya vägar med nya möjligheter.

Jag vill avsluta med ett citat från Lena som sammanfattar sitt intryck av mottagandet:

När vi äntligen landade i Tyskland var vi överlyckliga. Dem första dagarna var som en dröm. Sedan kom vi till förläggningen där vi skulle bo och då slog verkligheten till. Ångest, oro och saknad avlöste varandra och dagarna blev bara en enda lång pina. Sen insåg jag att det var här jag skulle spendera resten av mitt liv och tänkte att jag

måste göra det bästa möjliga av det, så jag började tänka positivt igen.
I dag mår jag okej men jag har fortfarande dagar då jag känner mig
våldigt deppig. Det är som en berg- och dalbana. Men jag antar att det
är så livet är

Citatet ger en bra bild av det känslöförlopp som många, om inte alla, flyktingar upplever.
Varje flykting är en enskild individ och det är viktigt att komma ihåg vad dessa människor har
gått igenom och inte låta deras historier bli just historia.

11. Referenslista

Beckman, L (2002) *Den rimliga integrationen*. Stockholm: Dialogs förlag

Bryman, A (2002) *Samhällsvetenskapliga metoder*: Liber AB

Chatty, D (2010) *Displacement and Dispossession in the Modern Middle East*: New York: Cambridge University Press

Hiruy, K (2009) *Finding home far away from home: place attachment, place-identity, belonging and resettlement among African-Australians in Hobart*.

Ives, N (2007) Vol 24, No 2 (2007): Informing Integration

May, T (2001) *Samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur

<http://www.migrationsverket.se/info/443.html>, 2011-10-18

Richmond, A (1994) *Global Apartheid*: Canada: Canadian Cataloguing in Publication Data

<http://www.save-me-muenchen.de>, 2011-10-18

<http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/home>, 2011-10-19

Valenta, M (2008) *Finding friends after resettlement: A study of the social integration of immigrants and refugees, their personal networks and self-work in everyday life*. Trondheim: Fakultet for samfunnsvitenskap og teknologiledelse

Vetenskapsrådet, *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*, <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>, 2011-10-22

Waxman, P & Colic-Peisker, V (2005) *Homeland wanted: Interdisciplinary perspectives on refugee resettlement in the west*: New York: Nova Science Publishers, Inc.

12. Bilaga

12.1 Intervjuguide

- Kön?
- Ålder?
- Nationalitet?
- Religion?
- Civilstånd?
- Utbildning/yrke?
- När lämnade ni Irak?
- När kom ni till Tyskland?
- När fick ni reda på att ni skulle få komma till Tyskland?
- Hur var reaktionen på beskedet?
- Vad var det första som hände när ni kom till Tyskland?
- Hade ni familj eller vänner som redan befann sig i Tyskland?
- Vart bodde ni när ni först kom till Tyskland?
- Hur upplevde ni boendet?
- Hur länge bodde ni där?
- Har ni ett eget boende idag, om ja, hur länge har ni haft det?
- Hur var första intrycket av den tyska befolkningen?
- Kände ni er välkomna i Tyskland?
- Vilka språk talade ni vid ankomsten?

- Hur var det att inte kunna tala/förstå tyska?
- Vilken hjälp fick ni att lära er tyska?
- Hur fungerade kommunikationen med myndigheterna?
- Hade ni kontakt med någon från ert hemland vid ankomsten och under den första tiden i Tyskland?
- Hur skulle ni beskriva ankomsten och de efterföljande veckorna?
- Hade ni någon kontakt med tyskar?
- Vad önskar ni hade varit annorlunda vid ankomsten?
- Hur skulle man kunna förbättra ankomsten för kommande kvotflyktingar?
- Vilken hjälp fick ni av Sozial Amt (liknande försörjningsstöd) gällande boende, arbete och språkkurser?
- Emotionellt sett, hur upplevde ni ankomsten?
- Hur ser ert liv ut idag (i stora drag)?
- Är situationen bättre idag än vid ankomsten?
- Är situationen idag bättre än när ni var kvar i Irak och i Syrien?